

Pintors a Girona en el segle XVI

Muntar una exposició de pintura d'època en una petita ciutat de províncies sense comptar amb el reclam d'un mestre consagrat constitueix, abans que res, una aventura arriscada que cal afrontar amb una notable dosi de coratge. I coratge, a més d'altres virtuts, és el que han demostrat els organitzadors de l'exposició *De Flandes a Itàlia. El canvi de model en la pintura catalana del segle XVI: el bisbat de Girona*, que romandrà oberta al Museu d'Art de Girona fins al mes d'abril. Cal reconèixer que actualment la política cultural d'aparador i, sovint, el culte esnob a les «últimes tendències» artístiques deixen poc espai per realitzar exercicis de reflexió històrica rigorosos i exhaustius com el que ens proposa aquesta mostra, fruit de la col·laboració entre la Universitat de Girona i el Museu d'Art. Som actors i protagonistes del pelegrinatge al Guggenheim o la romeria al Museu d'Història de Catalunya, dels temps en els quals bona part de les manifestacions culturals són falsejades i substituïdes pels polítics, periodistes i gurus intel·lectuals. D'aquí que resulti estimulants i, fins a cert punt, sorprenent trobar-nos davant una exposició que podem qualificar d'acadèmica. La selecció de peces correspon a una època, el segle XVI, que durant dècades la historiografia va marginalar, gairebé diria estigmatitzar, ja sigui per pura ignorància o bé per concentrar els esforços en la mitificació de l'art medieval i modernista, considerats símbols d'identitat de la nació catalana. En realitat, malgrat que es tracta d'un període que, llevat de comptades

excepcions, no disposa de pintors de primera fila ni tampoc de destacats promotors individuals, la Catalunya del cinc-cents fou escenari d'una copiosa producció pictòrica, especialment de retaules encarregats per parròquies, que ha patit de manera molt acusada els estralls del temps i la història. Testimonis muts d'aquest fet són les fotografies antigues de grans retaules cremats durant la Guerra Civil de 1936-39, amb les quals s'obre l'exposició i amb les quals tenim tota una declaració d'intencions dels seus organitzadors: analitzar però al mateix temps reivindicar els valors i l'entitat d'una realitat artística pretèrita. Una idea que es reforça amb la presentació d'algunes de les peces més significatives que han sobreviscut al naufragi i gràcies a un bon grupat de

A la dreta, Santa Úrsula, de Joan de Borgonya.
A sota, Adoració dels pastors, d'Isaac Hermes.

Retaule de
santa Elena,
d'Antoni Norri
i Pedro Fernández

documentats estudis inclosos en el catàleg editat per a l'ocasió.

Bona part dels pintors més notables actius a Catalunya durant el segle XVI –Joan de Borgonya, Aine Bru, Pedro Fernández i Antoni Norri, entre altres– els trobem actius al bisbat de Girona en algun moment de les seves trajectòries professionals. Aquesta circumstància ha estat aprofitada, mitjançant una calculada selecció de taules, per dissenyar una exposició que té com a fil conductor les transformacions estilístiques sofertes per la pintura gironina i, per extensió, catalana, al llarg de la centúria. La presentació de les peces –directa, clara, sense efectismes gratuïts– s'ordena d'acord amb un criteri cronològic que permet a l'espectador resseguir, a través de sis àmbits o moments significatius, la substitució del model d'arrel septentrional plenament vigent a inici de segle per aquell importat d'Itàlia que convencionalment denominem renaixentista. Així, una darrere l'altra, les peces ens dibuixen una teranyina amb els perfils d'una cultura artística perifèrica. A la seva peculiar definició, hi contribueixen nombrosos mestres estrangers, protagonistes en certs moments d'un autèntic fenomen de colonització artística, però

també tallers autòctons fascinats pels models foranis i que, a mesura que avança el temps, assoleixen un major pes i protagonisme amb uns productes amarats d'elements d'extracció italiana. Naturalment, les obres exposades ens mostren que es tracta d'una adaptació de fórmules renaixentistes molt particular, determinada en gran mesura tant per un coneixement indirecte –generalment a través d'estampes– dels models imitats com per la pròpia cultura visual dels espectadors de l'època. En relació amb aquest darrer punt recordem que bona part de les obres exposades –i, pel que sabem, també de les realitzades

al llarg del període– integraven conjunts més o menys monumentals concebuts per decorar els altars d'esglésies parroquials. La necessitat, doncs, de recontextualitzar les obres en el seu *locus* original per fer-ne una lectura correcta ens condueix també a una interpretació dels temes d'acord amb la mentalitat dels seus consumidors. Aquests aspectes tampoc no s'han oblidat, com ho demostren, per exemple, diferents reconstruccions fotogràfiques de retaules desmuntats o destruïts que podem veure al costat de la taula exposada. En resum, ens trobem davant una exposició que a més de recuperar la memòria històrica d'un important període del nostre passat artístic té la virtut de fer-ho suggerint a l'espectador actual un seguit de qüestions relacionades amb el procés de creació i consum de l'obra. Només cal esperar que la iniciativa, que tants esforços ha costat als seus promotors, obtingui el ressò que es mereix entre el públic i que no esdevingui una manifestació aïllada dins el panorama cultural de les nostres contrades.

Calvari,
de Joan
de Borgonya.

JOAN MOLINA